

Голас Рацзімы

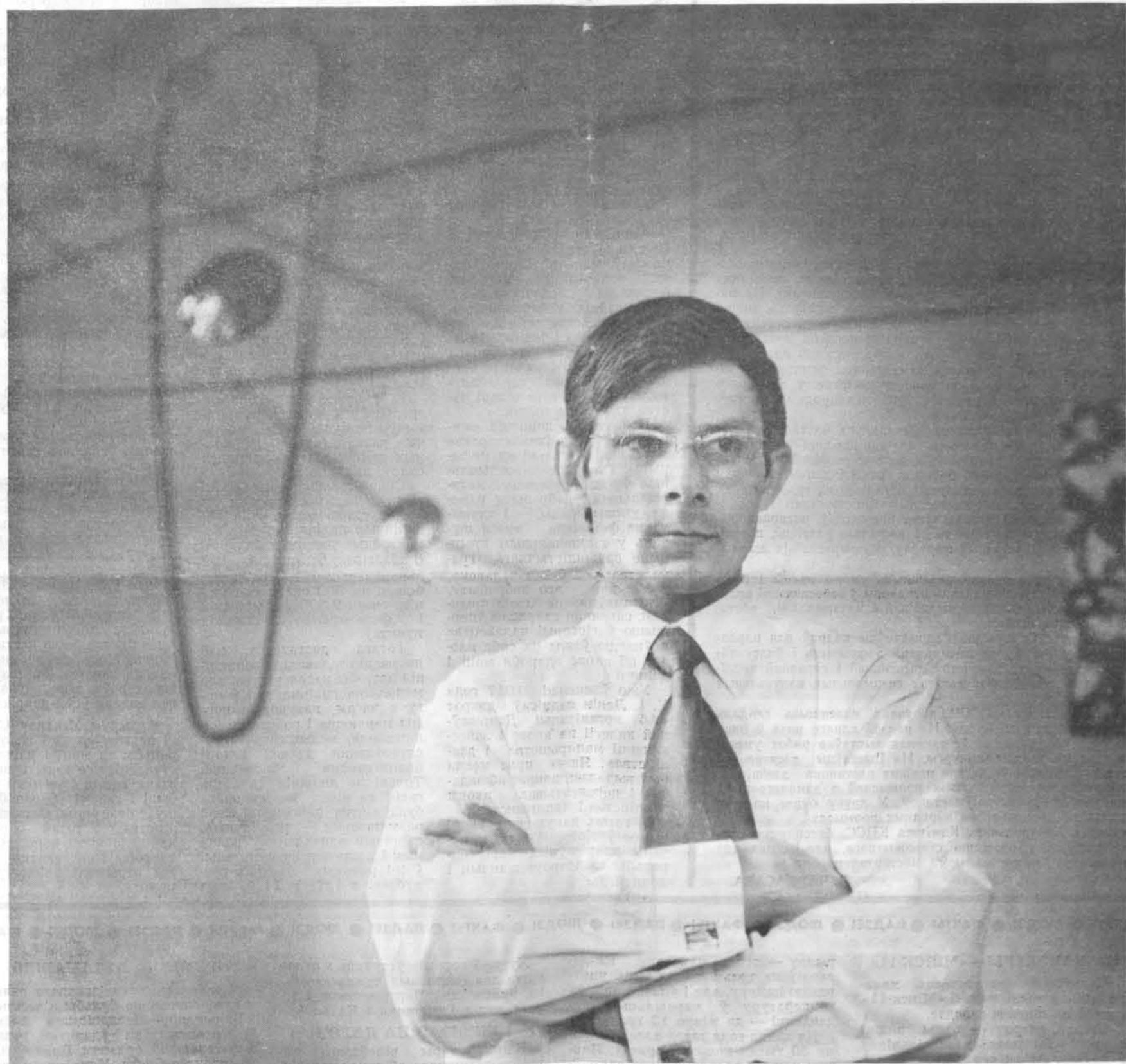
№ 11 (1375)

САКАВІК 1975 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 20-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

Юрый ПЛЕСКАЧЭУСКІ — лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола, кандыдат тэхнічных навук, вучоны сакратар Інстытута механікі металалапімерных сістэм у Гомелі. Фотарасказ пра справы маладых вучоных змешчаны на 3 стар.

САЦЫЯЛЬНАЯ

АКТЫЎНАСЦЬ

МАЛАДЫХ

Вячаслаў РАДОМСКІ, першы сакратар ЦК ЛКСМБ

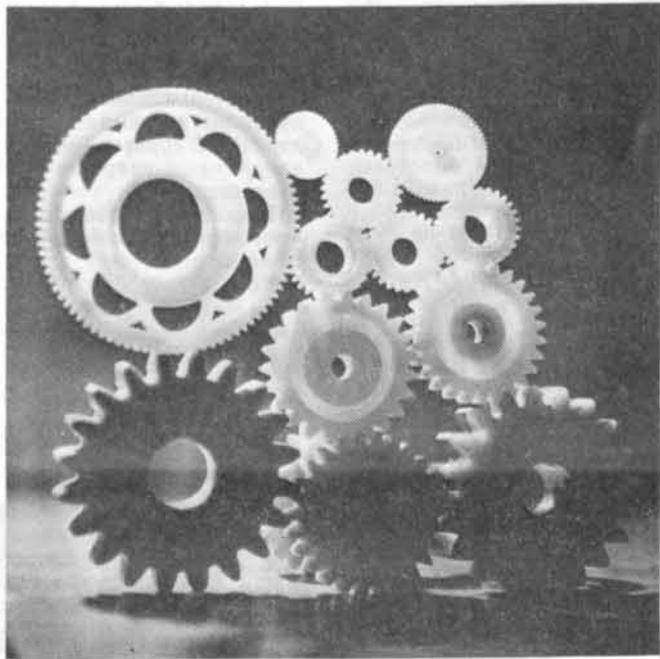
Маладзё стала своеасаблівым сімвалам нашай эпохі. Яна гучна заяўляе аб сабе ў самых розных краінах, на ўсіх кантынентах. Мы з радасцю ўспрымалі звесткі пра чылійскі камсамольцаў, членаў брыгад імя Рамона Пары, якія з глыбокай верай і энтузіязмам працавалі дзеля ўмацавання ўлады Народнага адзінства, і салідарны сёння з іх мужнай барацьбой супраць рэжыму тэрору і насілля, устаноўленага фашысцкай хунтай. Мы разумеем студэнтаў Францыі, якія прапавалі рэформы вышэйшай адукацыі, з павагай ставімся да шматтысячных антываенных мітынгаў і маршаў пратэсту амерыканскай моладзі. Заўтрашні дзень планеты ў многім

залежыць ад таго, якія ідэалы і мэты выберуць юнакі і дзяўчаты сёння. Для цяперашняга пакалення савецкай моладзі характэрна глыбокая ідэйная перакананасць, пачуццё адказнасці за даручаную справу, калектывізм, жаданне ўнесці свой уклад ва ўсенародную барацьбу за камунізм. На працоўныя подзвігі юнакоў і дзяўчат вядзе не прага славы ці «доўгіх рублёў», а пачуццё адказнасці перад Радзімай, імкненне знайсці сабе справяднае месца ў жыцці. Па закліку партыі і загаду сэрца яны едуць туды, дзе найбольш патрэбны маладыя рукі, творчая энергія і энтузіязм. Усё гэта выклікае здзіўленне ў людзей, выхаваных у буржу-

азным грамадстве. Адзін італьянскі інжынер, які працаваў у нашай рэспубліцы на будаўніцтве Гродзенскага азотнаўкавага завода, гаварыў: «Амаль пяць год я ведаю вашу краіну, а вось савецкі чалавек застаецца для мяне загадкай. Гераізм вашага народа як у гады барацьбы з напызмам, так і цяпер проста ўражае. І адкуль толькі такая волатаўская сіла? Яна для мяне больш загадкавая, чым тайны ўнутрыядзерных працэсаў». Крыніцай гэтай «загадкавай» сілы савецкіх людзей, нашай моладзі з'яўляюцца іх глыбокая вера ў ідэалы камунізму. Для кожнага савецкага чала-

[Заканчэнне на 4—5-й стар.]

МІНСК ГСП
Ул. Краснаармейская 9

Пластмасы. Гэты ўніверсальны матэрыял сёння з поспехам канкуруе з металам і шклом, дрэвам і бетонам... Апошні час у навуцы вызначыўся новы напрамак — комплекснае выкарыстанне палімераў у спалучэнні з іншымі матэрыяламі. Пакрыцця спецыяльнымі пластмасамі, сталёвыя дэталі не баяцца эрозіі, уплыву шкоднага асяроддзя, становяцца больш даўгавечнымі. Адным з вядучых у краіне па гэтай праблеме з'яўляецца гомельскі Інстытут металапа-

лімерных сістэм. Супрацоўнікі інстытута займаюцца пошукам матэрыялаў будучага. Укаранення ў практыку, металапаалімерныя сістэмы даюць вялікі эканамічны эфект. **НА ЗДЫМКАХ:** нядаўна інстытут атрымаў новы вышынны корпус, лабараторыяў якога аснашчаны самымі дасканальнымі прыборамі і сродкамі даследавання; загадчык лабараторыі лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Барыс КУПЧЫНАУ

[злева] і стажор-даследчык Васіль САВІЦКІ; пластмасавыя шасцерні нічым не горш за металічныя; у кліматычным адзеле лабараторыі дыэлектричных і ахоўных уласцівасцей металапаалімераў вывучаюць паводзіны новых матэрыялаў у неспрыяльных умовах. Чарговы дослед праводзіць загадчыца лабараторыі Людміла КАРЭЦКАЯ і навуковы супрацоўнік Леанід ПІНЧУК. Фота У. МЯЖЭВІЧА.

ДРУЖАЦЬ ШКОЛА І САЎГАС

Кожны, хто заканчвае Нова-Дзевятковіцкую школу ў саўгасе «Слоніўскі», разам з атэстам аб сярэдняй адукацы атрымлівае правы трактарыста - машыніста. Вось ужо шмат гадоў саўгас шэфствуе над школай. Ён выдзеліў у агульнай складанасці каля 20 тысяч рублёў для ўмацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы школы. Добра абсталяваны класы для тэарэтычных заняткаў будучых механізатараў, кабінеты мантажных і рамонтных работ. Пабудаван гараж, ёсць тры трактары, неабходны прычэпы інвентар. Для аказання штодзённай дапамогі за школай замацавалі 12 лепшых саўгасных спецыялістаў, таксама ў асноўным яе нядаўніх выпускнікоў.

Пры школе створана вучнёўская вытворчая брыгада. Яна аб'ядноўвае дзвесце юнакоў і дзяўчат. Саўгас выдзеліў ёй 45 гектараў ворнай зямлі, забяспечвае тэхнікай, угнаеннямі, насеннем, а кіруе брыгадай савет, у які ўваходзяць дырэктары школы і саўгаса, педагогі і саўгасныя спецыялісты. Гэта — адна з трохсот сельскіх школ Беларусі, дзе хлопчыкі і дзяўчынкі вучацца працаваць на трактарах, камбайнах і іншых машынах, атрымліваюць веды па аграрна-мэ і заатэхніцы.

Г. ЯФІМАУ.

ЗАВОДЫ Ў ВЁСКАХ

Завод, які нядаўна ўступіў у строй у саўгасе «Чырвонаястрычніцкі» Гомельскай вобласці, разлічан на выпуск двух мільёнаў бляшанак кансерваў і соцен тысяч літраў пладова-ягадных він у год. У гаспадарках Беларусі налічваецца ўжо звыш ста такіх прадпрыемстваў. Будуецца яшчэ сем. Яны аснашчаюцца сучасным абсталяваннем — такім жа, як у харчовай прамысловасці. Акрамя таго, павялічваюцца магутнасці дзеючых заводаў і цэхаў, якія выпускаюць каля 60 відаў розных вырабаў, што карыстаюцца шырокім попытам. У іх ліку — марынады, гароднінныя і грыбныя салінкі, варэнне, джэмы, сок, віны, напіткі.

Дапаможныя прадпрыемствы калгасаў і саўгасаў Беларусі выпрацоўваюць за год амаль на 400 мільёнаў рублёў разнастайнай прадукцыі.

Я. ГАЛКІН.

ПЛЮС ШЕСТЬ ОБЪЕКТОВ

Среди многих задач, которые поставили перед собой страны-члены СЭВ в Комплексной программе социальной интеграции, одна из важнейших — обеспечение народного хозяйства топливом и сырьем, в частности, черными металлами. Корреспондент АПН Юрий СИНЯКОВ взял на эту тему интервью у заместителя председателя Госплана СССР Николая ИНОЗЕМЦЕВА.

— Николай Николаевич, чем объясняется то, что топливно-сырьевая проблема стоит сейчас во всем мире довольно остро?

— Причин такого положения много. Тут и сокращение запасов некоторых полезных ископаемых, и бурный рост промышленности, потребляющей все больше энергии и сырья. Важным фактором является и то, что добыча и переработка полезных ископаемых требуют значительно больше капиталовложений, чем, скажем, машиностроение или приборостроение. Страна, в экономике которой большую долю занимает добыча сырья, вынуждена в на-

ше время особенно быстро увеличивать масштабы капиталовложений в эту отрасль. В результате ограничиваются возможности для развития других отраслей.

Именно поэтому страны-члены СЭВ стремятся развивать добычу топлива и сырья совместными усилиями.

— Не могли бы Вы привести примеры такого сотрудничества?

— Это транспортировка нефти по трубопроводу «Дружба», строительство лесопромышленного комплекса в Усть-Илимске, создание предприятий по добыче фосфоритов, асбеста. В нынешнем году в рамках Совета Экономической Взаимопомощи были подписаны соглашения о развитии добычи природного газа в районе Оренбурга и строительстве газопровода от Оренбурга до западных границ СССР, а также два важных соглашения в области черной металлургии. Одно из этих двух многосторонних соглашений касается создания на территории нашей страны мощностей по добыче и

обогащению железной руды. Его участники — Болгария, Венгрия, ГДР, Польша, Советский Союз и Чехословакия. Эти же страны и Румыния стали партнерами по соглашению о развитии, также на советской территории, производства отдельных видов ферросплавов, то есть сплавов железа с марганцем, кремнием, хромом. Эти сплавы необходимы для повышения качества стали.

— Как практически может осуществляться совместное строительство?

— Конечно, это нельзя понимать так, будто на строительной площадке соберутся работники от всех стран-участниц. Нет, строить рудники, обогатительные фабрики и заводы ферросплавов будет наша страна, а другие участники соглашений предоставят ей кредит в виде строительных конструкций, материалов, машин и оборудования. Часть машин они произведут сами, а некоторые виды оборудования намечено закупить у капиталистических фирм, например, круп-

ные ферросплавные печи или специальные агрегаты для обжига железорудных окатышей. Естественно, что наша страна внесет в сооружение этих объектов и свою, весьма значительную долю средств.

Кредиты, как обычно, будут возвращены с процентами — в виде продукции вновь созданных предприятий.

— Где будут построены эти совместные объекты?

— Производство железосодержащего сырья будет сосредоточено в районе Курской магнитной аномалии и в Полтавской области на Украине. Будут построены два новых горно-обогатительных комбината, а еще два существенно расширены и модернизированы. Реконструкция подлежат также два предприятия по выпуску ферросплавов — в Днепропетровской области на Украине и в Казахстане. Продукцию всех шести предприятий — железорудный концентрат и окатыши, а также ферросплавы — наша страна обязуется сама транспортировать до своих западных границ.

Эти соглашения взаимовыгодны со всех точек зрения. Партнеры помогают нам в сооружении и реконструкции предприятий, являющихся собственностью нашей страны. Зато они получают на выгодных условиях дефицитное сырье — богатство тем более бесценное, что оно невосполнимо, в отличие, скажем, от леса. Эти поставки позволят участникам соглашений ускорить развитие своей черной металлургии.

В странах — членах СЭВ обсуждаются сейчас предложения о создании общими силами и других объектов по производству сырья. Болгария, к примеру, располагает большими запасами марганцевых руд. Венгрия богата сырьем для производства алюминия — бокситами. В Польше имеются немалые запасы меди, серы, угля, в Монголии — вольфрама и других металлов.

Совместная разработка полезных ископаемых — новая форма экономического сотрудничества стран — членов СЭВ. По мнению специалистов, она очень эффективна, за ней большое будущее.

НЯМАЛА помнікаў, звязаных з гісторыяй Вялікай Айчыннай вайны, ёсць у беларускай сталіцы. Адзін з іх, своеасаблівы, — Партызанскі праспект. Гэта магістраль, якіх многа ў адраджаным Мінску, — прыгожая, шырокая, прмая. Некалі тут праходзіў тракт на Магілёў, па абодвух баках якога цягнуліся палі, месцамі стаялі драўляныя домікі.

Адразу пасля вызвалення Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў на адным яго ўчастку пачаў імкліва расці аўтамабільны завод-гігант. Услед за ім з'явіліся падшыпнікавы, мотавелазавод, адкрыўся рэспубліканскі вылічальны цэнтр. Уздоўж праспекта выраслі шматпавярховыя дамы, магазіны, кінатэатры, паліклінікі, школы, дзіцячыя сады, тэхнікумы, інстытут. Адным словам, прас-

пект са звычайным пасляваенным лёсам. І ўсё ж ён не зусім звычайны. У яго новых прадпрыемствах і

шматпавярховых дамах увасобіліся светлыя мары патрыётаў, якія змагаліся з гітлераўцамі. Па гэтым шасэ гарачым ліпень-

скім днём 1944 года ў вызвалены горад уступалі шматтысячныя калоны партызан. У назве праспекта — даніна глыбокай

павагі іх подзвігу. **НА ЗДЫМКУ:** Партызанскі праспект увечары. **Фота Г. УСЛАВА.**

ЦЕНЬ ВЯЛІКАЙ ДЭПРЭСІІ

Восемдзесят год назад амерыканская дзяўчынка Яўгенія Дуглас напісала ў газету: «Некаторыя мае сяброўкі гавораць, што Санта Клаўса няма. Ці праўда гэта?» Рэдактар адказаў дзяўчыцы так: «Твае сяброўкі памыляюцца. Санта Клаўс ёсць. Як ёсць на свеце дабро, цярыпнасць, вялікадушнасць. Без гэтага свет быў бы жахлівым».

Што ж, рэдактар паступіў мудра — не разбурў крэхі свет дзіцячага ўяўлення. Урэшце, малым не абавязкова ведаць усю праўду аб свеце, які не заўсёды бывае такім чудаўным, як ім здаецца. І калі ёсць Санта Клаўс, значыць, ёсць надзея на будучыню.

Але гэта дзеці. Дарослым жа неабходна лічыцца не з уяўленнем, а з рэальнасцю. Рэальнасць жа ў капіталістычным свеце сёння такая змрочная і безнадзейная, што многім дарослым хацелася б забыць пра сваё становішча. Асабліва пагоршылася яно ў апошні час: паглыбляецца эканамічны спад, інфляцыя ахапіла ўсе бакі жыцця, расце беспрацоўе. Аб гэтым сведчаць і шматлікія пісьмы нашых землякоў з розных краін.

«Апошнія каляды былі самымі сумнымі за некалькі дзесяцігоддзяў», — пісаў у студзені Хведар Левачук з Уругвая.

«Тут вялікае беспрацоўе, а грошы падаюць у ценю, — паведамляе з Францыі Іван Юхаў. — Каб набыць фунт цукру, трэба заплаціць у два разы больш, чым год назад».

А Іван Пацярэйка са Злучаных Штатаў лаканічна канстатуе: «Інфляцыя, беспрацоўе, павышэнне цені і рост зланынасці ў нашай краіне — вось прыкметы новага года».

Так, эканоміка многіх капіталістычных краін перажывае самыя сур'ёзныя выпрабаванні. Цэлы клубок эканамічных крызісаў: валютна-фінансавы, энергетычны, сыравінны — усё яны выцякаюць з супярэчнасцей буржуазнай сістэмы гаспадарання і, у сваю чаргу, яшчэ больш абстраюць яе эканамічныя праблемы.

«Навіны вельмі дрэнныя, — піша ў сваім пісьме Васіль Козік са Злучаных Штатаў. — Капіталістычная эканоміка безнадзейна хворая. Збіраюцца розныя дары, і кожны прапаўе сваё «якарства». І ўсё ж палаяжня няма».

А яшчэ зусім нядаўна, калі гаспадарка капіталістычных краін развівалася адносна раўнамерна, буржуазныя ідэалогі сцвярджалі, што імі, маўляў, знойдзены сакрэт «кіравання эканомікай». Адным з такіх аптымістаў быў вядомы амерыканскі эканаміст прафесар Джон Кенэт Гэлбрайт, які ў шасцідзесятых гадах,

заяўляў, што амерыканская эканамічная машына дзейнічае эфектыўна.

Але, як сказаў аднойчы Роберт Льюіс Сцівенсан, «з цягам часу мы пачынаем любіць тое, што раней ненавідзелі, і ненавідзем тое, што любілі». Ужо ў пачатку сямідзесятых гадоў прафесар Гэлбрайт быў вымушаны прызнаць, што «сучасная эканоміка (капіталістычная) дэманструе дзіўную тэндэнцыю да інфляцыі, якую не могуць перамагчы класічныя метады лячэння».

Адным з такіх «класічных метадаў» з'яўляецца павышэнне падаткаў, рэзкае скарачэнне расходаў на сацыяльныя патрэбы. «Паглядзіце, што робіцца ў капіталістычным свеце, — піша са Злучаных Штатаў Яна Шкраб. — Безутрымная інфляцыя, спад прамысловай вытворчасці, рост беспрацоўя і іншыя цяжкасці. Спрабуючы пакрыць велізарныя бюджэтыныя дэфіцыты, якія выкліканы крызісам і гонкай узбраенняў, і каб ажывіць эканоміку, буржуазныя ўрады ахвотна ідуць на павышэнне падаткаў».

Гэтае выказванне нашага земляка пацвярджаецца паведамленнем часопіса «Юнайтэд Стэйтс ньюс энд уорлд рэпорт», у якім гаворыцца: «За тры дзесяцігоддзі, з 1944 па 1974 год, падаткі ў ЗША павялічыліся амаль у дзевяць разоў. Яны падскочылі з 48 мільярдаў долараў да 423 мільярдаў долараў».

Гэта статыстыка, якая дае сярэднія лічбы. Таму ў агульнаацэнках у гэтых маштабах статыстыка вельмі падманлівая. Бо калі ўлічваць рэгрэсіўны характар падаткавай сістэмы ў капіталістычных краінах, то становіцца відавочным, што ўсе цяжкасці цяперашняга крызісу зноў ляглі на плечы працоўных.

Ну, а калі чалавек страціў працу? Як паведаміла міністэрства працы ЗША, узровень беспрацоўя ў краіне дасягнуў у студзені гэтага года 8,2 працэнта ўсёй працоўнай сілы, альбо — у абсалютных лічбах — 7,5 мільёна чалавек. У ФРГ сёння і 154 тысячы беспрацоўных, у Італіі — 1 200 тысяч. І не выпадкова галоўнай тэмай сродкаў інфармацыі ў капіталістычных краінах сёння стала беспрацоўе. Звычайна гэтага ўдастойваюцца толькі сенсацыйныя падзеі.

У чым жа сенсацыйнасць беспрацоўя, гэтай «звычайнай» з'яві ў свеце капіталу? Перш за ўсё ў яе маштабнасці, у шырыні сферы яе распаўсюджвання. І нездарма цяперашні крызіс параўноўваюць з вялікай дэпрэсіяй

1929 — 1933 гадоў, якую памятаюць многія з нашых землякоў, што жыў у Злучаных Штатах, Канадзе, Францыі. Цяпер наступілі цяжкія часы для новых пакаленняў амерыканцаў, немцаў, італьянцаў.

«На біржах працы растуць спісы беспрацоўных, — паведамляе Аляксандр Варандоў са Злучаных Штатаў. — У некаторых штатах людзі, якія страцілі працу, атрымліваюць бясплатныя абеды».

Зразумела, што толькі чалавек, даведзены да адчаю, згодзіцца на такія абеды. Але з ростам ценяў усё большая колькасць прадстаўнікоў «сярэдняга класа» вымушаны звяртацца да збавіцельнага сродку беднякоў — харчовых талонаў, якія мясцовыя ўлады прадаюць са зніжкай сем'ям, што жыў у нястачы. Гэтыя талоны адначасова выклікаюць і свайго роду псіхалагічны надрыў, бо, як піша Андрэй Цімоў, «у Амерыцы людзі выхаваны так, што кожны думае толькі аб сабе і спадзецца на сябе».

Але эканамічны спад, які абстрае сацыяльна-эканамічны супярэчнасці ў капіталістычных краінах, адначасова згуртоўвае працоўных, спрыяе росту іх самасвядомасці. Летась у Злучаных Штатах адбылося 5 900 забастовак. Такага не было за ўсю гісторыю гэтай краіны!

У ходзе забастовак працоўныя нярэдка дабіваюцца павышэння зарплатнай платы. «Але гэта ілюзорная прыбаўка, — лічыць Яўген Кібуцкі, — бо рост ценяў апыраджае рост зарплат».

І сапраўды, летас прыбаўку да зарплат (8,7 працэнта), якую амерыканскія працоўныя вырвалі ў прадпрыемствах, «з'ела» інфляцыя, што дасягнула 12,2 працэнта. За гэтымі лічбамі — трагедыі простых людзей, банкруцтвы, галечка.

Муж і жонка Бусько ўжо шмат гадоў жывуць у ЗША. «Мы вельмі добра ведаем амерыканскі спосаб жыцця, — пішуць яны, — ведаем, што і ў гэтыя цяжкія для капіталістычнай эканомікі часы, манapolіі нажываюць новыя мільярдны. А пакутуюць працоўныя».

У капіталістычным свеце — эканамічны крызіс. Зніклі са старонак заходняга друку прыгожыя казкі аб «усеагульным дастатку». Пасароженымі аказаліся буржуазныя тэорыі, быццам у капіталістычным грамадстве можна дасягнуць гарманічнага развіцця, поўнай занятасці і дабрабыту. Усё новае і новыя факты сведчаць аб банкруцтве капіталістычнага ладу.

Уладзімір МЯЛЕШКА.

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

века няма нічога даражэйшага і важнейшага, чым быць карысным Радзіме, аддаючы ўсе свае сілы, веды, талент вялікай справе рэвалюцыі.

Сацыялагі грунтоўна прааналізавалі гэтую з'яву. Аб'ектамі іх даследаванняў былі працоўныя і студэнцкія калектывы, моладзь гарадоў і вёсак. Вызначальнай для савецкіх юнакоў і дзяўчат рысай з'яўляецца сацыяльная актыўнасць. Яна праяўляе сябе ў прафесійным і творчым росце, самаадданай грамадскай дзейнасці, шчырым сяброўстве. І хаця выхоўваецца гэтая рыса ўсім нашым грамадствам, сукупнасцю яго духоўных каштоўнасцей, не апош-

чынае выкарыстанне тэхнікі. Максімальнае праяўленне грамадскай актыўнасці заўсёды выпадае на тых справы і пачынанні, дзе кожны ўдзельнік можа найбольш поўна і ярка праявіць свае здольнасці, сілу, умненне. І сума іх індывідуальных подзвігаў зліваецца ў агульную вялікую перамогу. Пастаяннымі і заўсёды новымі прыкладамі гэтага з'яўляюцца ўдарныя камсамольскія будоўлі, студэнцкія будаўнічыя атрады, летнія лагеры працы і адпачынку школьнікаў... Тут спалучаюцца творчыя адносіны да даручанай справы і рамантызм, энтузіязм і цвярозая ацэнка рэальнасці.

Так, якую б сферу нашага жыцця мы ні ўзялі — эканаміч-

САЦЫЯЛЬНАЯ АКТЫЎНАСЦЬ МАЛАДЫХ

Вячаслаў РАДОМСКІ.

ную ролю адыгрывае і жаданне кожнага быць сапраўдным чалавекам, па горкаўскаму выразу — Чалавекам з вялікай літары. Гэта вельмі актуальная цяпер — высокая патрабавальнасць да сябе і адказнасць за агульную справу.

Вось нядаўна прайшоў Усеагульны камсамольскі сход «Радзіме, партыі — ударная праца, высокая якасць работы, выдатная вучоба», у якім толькі ў нашай рэспубліцы прыняло ўдзел каля двух мільёнаў чалавек. Выступленні камсамольцаў гучалі як клятва вернасці традыцыям герояў першых пяцігодкаў, юнакі і дзяўчаты рапартавалі аб сваіх працоўных поспехах, намячалі планы на апошні год пяцігодкі. Звыш 16 тысяч маладых рабочых, 168 камсамольска-маладзёжных калектываў выканалі свае пяцігадовыя заданні. Сярод іх — брыгада кавалёў-штамплоўшчыкаў Вячаслава Жывіцы з Мінскага трактарнага завода, швачка з Віцебскай фабрыкі «КІМ» Зінаіда Дзянісава. За іх працоўнымі перамогамі стаяць не палепшаныя ўмовы ці праца да знемажэння, а высокае майстэрства, творчы пошук, умелае прымяненне ведаў і перадавога вопыту.

Усё больш шырокіх размах набывае сацыялістычнае спаборніцтва за дзятэрміновае выкананне планаў завяршаючага года і пяцігодкі ў цэлым. Маладыя рабочыя актыўна садзейнічаюць павышэнню эфектыўнасці грамадскай вытворчасці, прадукцыйнасці працы, паліпавышэнню якасці выпускаемай прадукцыі, усямернаму выкарыстанню рэзерваў вытворчасці. Не адстаюць ад сваіх равеснікаў і працаўнікі сяла. Яны разгарнулі масавы паход за атрыманне высокіх ураджаяў з кожнага гектара, за высокапрадук-

тую, палітычную, духоўную, усюды бачым прыклады сацыяльнай актыўнасці маладых: узоры самаадданай працы, грамадзянскую сталасць, высокую свядомасць і адказнасць за лёс Айчыны. Пераемнасць духоўных каштоўнасцей і вернасць справе бацькоў сёлета, у год юбілею Вялікай Перамогі, знайшла сваё праяўленне ў ініцыятыўе маскоўскіх камсамольцаў выконваць вытворчыя нормы «за сябе і за таго хлопца», маючы на ўвазе сваіх равеснікаў, якія цяпер у неймаверных ахвяр адстаялі гошар і незалежнасць Радзімы, абаранілі свет ад карычневай чумы. Тысячы паслядоўнікаў займелі масквічы ў Беларусі.

Маладыя рабочыя Мінскага завода медпрапаратаў уключылі ў свой калектыў Героя Савецкага Саюза Марата Казя, камсамольска-маладзёжнай брыгада Тамары Феафанавой з Полацкага млынкамбіната — Героя Савецкага Саюза Зінаіду Тусналобаву-Марчанка. Камсамольска-маладзёжнай брыгада зборшчыкаў Аляксандра Саенка з Віцебскага станкабудаўнічага завода імя Кірава абавязалася выконваць дзённую норму за трох герояў-камсамольцаў, якія загінулі на франтах Вялікай Айчыннай вайны, былых рабочых завода Барыса Чаблакова, Дзмітрыя Сабалеўскага, Аляксандра Ткачова. Камсамольцы Гомельскага хімізавода вырашылі залічыць у свой калектыў Героя Савецкага Саюза Веру Харужую і абавязаліся да 30-годдзя Перамогі выпусціць звыш плана 3 тысячы тон мінеральных угнаенняў. Пералік гэтых прыкладаў можна было б прадоўжыць. Яны маюцца ў кожнай вобласці, горадзе, раёне.

ИЗДЕЛИЯ ХОХЛОМЫ

Когда смотришь на ладью, сделанную и расписанную мастерами Хохломы, удивляешься изумительной форме и неповторимому рисунку этого художественного изделия.

Хохлома сегодня покорила весь мир. Интерес к этому замечательному искусству велик не только в нашей стране, где хохломская роспись давно завоевала всеобщее признание. Ежегодно около 600 тысяч хохломских изделий отправляются в двадцать пять стран мира. Хохломская роспись получила высокую оценку на многих международных выставках и ярмарках. Множество медалей и дипломов увезли отсюда хохломские художники...

Зародилась хохломская роспись в Горьковской области. Здесь с давних пор занимались различными художественными ремеслами: точили дере-

вянную посуду, писали иконы, делали игрушки, а потом свозили их в село Хохлому на ярмарку, откуда и пошло название древнего ремесла.

— Сейчас, — говорит директор фабрики «Хохломская роспись» Сергей Демидов, — у нас работает более пятидесяти художников, в основном женщины. Расписывают они без помощи трафаретов и копирок, что называется, «из головы», и поэтому каждый раз рождаются у них совершенно новые узоры. Этим-то и удивительна художественная роспись. Ее часто называют «золотая хохлома».

Начинается путь будущих хохломских изделий в токарном цехе. Дерево — липа, реже — береза — основной материал для производства хохломских изделий. Высушенное и слегка обработанное, оно попадает в руки мастера. Точными движениями снима-

ет он резцом излишек древесины и постепенно придает предмету нужную форму... И вот на месте груды липовых чурбаков появляются круглые чашки, поставцы, бочата — гладкие, белые — «белье», как называют здесь нераскрашенные изделия.

Но, прежде чем «белье» попадает в руки художника, оно должно пройти предварительную обработку. Его грунтуют, тщательно втирая рукой, и только рукой, жирную глину в поры дерева. Потом полуфабрикат несколько раз обрабатывают смесью олифы с лаком. Опять вручную. Пробовали внедрить пульверизатор — получался сплошной брак, потому что поверхность изделия становилась шероховатой; когда ее впоследствии покрывали блестящим алюминиевым порошком, она не горела глянцем, а была тусклой. Но ведь именно по ровному гляцу — «серебру» — ведут роспись художники. Под мягкими движениями пальцев, вооруженных тонкой кистью, рождается рисунок орнамента. В осо-

бенности поражает грациозность, когда пишется так называемая «травка» — подобие слегка изогнутой травинки.

После того, как вещь раскрашена, ее сушат. И тут наступает самый ответственный момент в судьбе изделия — превращение серебряной поверхности в «золото». Расписанную вещь покрывают лаком и томят в жаркой печи. Под воздействием температуры — дерево, лаки, краски, «серебро» приобретают неповторимый цвет — изделие играет, горит. И нет потом износа этим краскам.

Секрет воздействия хохломской живописи кроется в мастерстве ее создателей. Из нескольких сочетаний цветов, традиционных мотивов и приемов они создают новый узор, новый ритм, новое настроение. И каждая, вышедшая из рук хохломских мастеров вещь является воплощением красоты русских художественных традиций, традиций подлинного искусства.

Борис БАБАНОВ.

Працаваць творча, самаадлана, паўдарнаму ў імя агульнай справы стала глыбока ўнутраным запатрабавааннем для савецкай моладзі. У гэтым яна бачыць свой грамадзянскі абавязак перад Радзімай, перад тымі, хто не дажыў да светлага дня Перамогі. «Помнікі, якія мы ўзводзім героям, — гаворыць Л. Брэжнеў, — гэта не толькі творы з мармуру, граніту або бронзы. Лепшы помнік — гэта нашы справы!».

Характэрнай рысай сучаснай моладзі з'яўляецца яе вялікая цяга да ведаў. З кожным годам у рэспубліцы расце колькасць моладзі, якая вучыцца ў інстытутах, тэхнікумах, агульнаадукацыйных школах, сістэме партыйнай і камсамольскай вучобы. І я б сказаў, што набываюцца і пастаяннае ўдасканаленне прафесійных ведаў стала ўжо нормай. Але расце круглагляд сённяшніх інтэлігентаў, рабочых і калгаснікаў. Яны цікавяцца філасофіяй, гісторыяй, шмат чытаюць мастацкай літаратуры.

Кніга стала неразлучным спадарожнікам сучаснага чалавека, сімвалам яго жыцця. Радзіма сацыялізму ператварылася ў гіганцкі камбінат навукі, а яе грамадзяне — у прагнах да ведаў вучняў. Сёння з кожных 100 камсамольцаў больш як палавіна з сярэдняй і вышэйшай адукацыяй. Палавіна ўсіх навуковых работнікаў краіны не старэй за 30 год, у той час як пры нараджэнні саюзаў моладзі толькі два камсамольцы з кожнай тысячы мелі вышэйшую адукацыю.

Сапраўдным універсітэтам патрыятызму, ідэяльнай і маральнай загартоўкі маладога пакалення стаў Усеагульны паход па месцах рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы савецкага народа. Гэты рух выклікае гарачым імкненнем юнацтва пазнаць і ўвекавечыць ратныя і працоўныя подзвігі старэйшых пакаленняў.

Ідучы на подзвіг у імя выратавання Радзімы, бацькі завяшчалі сваім дзецям беззапаветна любіць яе. Пазнаючы героіку мінулага, дзеці вучацца лепш разумець сучаснае і будучае. Музеі, у якіх сабраны баявыя рэліквіі; абеліскі, узведзеныя ля школ; новыя імёны герояў, адкрытыя ў пошуку; кветкі на салдацкіх магілах; летанісы партызанскіх атрадаў — усё гэта не толькі знакі ўдзячнай памяці нашчадкаў. Гэта сведчанне маральнай чысціні і ўзмушчвання пакалення, не пазнаўшага жахаў вайны.

Сабраныя факты, дакументы, каштоўныя рэліквіі служаць не толькі матэрыялам для стварэння новых музеяў, куткоў, напісання летанісаў. Знаёмячыся з подзвігамі, юнакі і дзяўчаты ўзбагачаюць сябе масай яркіх хваляючых уражанняў, выходзяць у сабе пачуццё гордасці за родны край, за свой народ, імкнучыся быць падобнымі на герояў.

Яркім сведчаннем патрыятычных пачуццяў моладзі рэспублікі стаў яе ўдзел у аперацыі «Абавязак», аб'яўленай ЦК ЛКСМБ. Мэта гэтай аперацыі — арганізаваць пастаяннае шэфства над ветэранамі вайны і праца, сем'ямі загінуўшых.

Шэфства над людзьмі, аддаўшымі сябе справе рэвалюцыі, абароне сацыялістычнай Айчыны, выходзіць з самой сутнасці камуністычнай маралі. Яно з'яўляецца адной з выдатных традыцый Ленінскага камсамола, савецкай моладзі. У смяоўнай любові і павязе моладзі да подзвігу старэйшых, да тых, хто адстаяў і будаваў Савецкую дзяржаву, мы бачым найвышэйшае праяўленне маральнай прыгажосці падростаючага пакалення.

Цесная духоўная сувязь паміж пакаленнямі дзяцей і бацькоў у Краіне Саветаў тлумачыцца агульнасцю ідэалаў і мэт, яна выходзіць з ідэалаў і падтрымліваецца ўсім ладам нашага жыцця. Французскі сацыялаг Элі Фер'е неяк пісаў, што моладзь яго краіны «...звядвае пачуццё пакінутасці, грамадства не гатова прыняць яе». Мы пазбаўлены гэтай праблемы, бо савецкая моладзь не толькі паўнапраўная частка грамадства, але частка найбольш актыўная, рухомая, няўрымслівая. З дзяцінства юныя грамадзяне прывыкаюць адчуваць сябе гаспадарамі краіны, рытууюцца дастойна зберагаць і прымнажаць яе багаці, мысліць маштабна і перспектывна.

Нашых равеснікаў за рубяжом часта цікавіць пытанне: ці можа моладзь у Савецкім Саюзе ўдзельнічаць у кіраванні дзяржавай, грамадскімі справамі? У адказ на гэтае пытанне мы заўсёды падкрэсліваем: не толькі можа, але і павінна. Шырокае прыцягненне савецкай моладзі да кіравання дзяржавай з'яўляецца адным з пазакіраваўшых спраў дэмакратызму нашага грамадства.

Яшчэ ў першыя гады Савецкай улады лепшыя пасланцы камсамола праходзілі практыку ў розных дзяржаўных ведамствах, набывалі там навыкі ў кіраванні. З часам усё больш мацнела сувязь з Саветамі, прафсаюзнымі, дзяржаўнымі і ўстановамі. Цяпер у мясцовыя Саветы выбрана больш як 618 тысяч маладых дэпутатаў, каля 318 тысяч з іх члены ВЛКСМ. «Без перабольшвання можна сказаць, — адзначаў у сваёй прамове Л. Брэжнеў на XVII з'ездзе ВЛКСМ, — што ніводнае буйное пытанне, няхай то ідзе гутарка аб справах Савецкага Саюза, вобласці, раёна або працоўнага калектыву — не вырашаецца без удзелу моладзі. Камсамол, усе юнакі і дзяўчаты маюць у нас неабмежаваны магчымасці для праяўлення творчых сіл і ініцыятывы». Гэтыя словы Генеральнага сакратара ЦК КПСС з'яўляюцца сведчаннем глыбокай веры Камуністычнай партыі ў творчыя сілы моладзі, у іх дадзена высокая ацэнка яе ролі ў нашым грамадстве. Паўсядзённым клопат партыі і ўрада аб выхаванні падростаючага пакалення — магутны стымул далейшага павышэння яго сацыяльнай актыўнасці.

У беззапаветным служэнні сваёй Радзіме, у далейшым умацаванні лагера сацыялізму, распаўсюджванні ідэй марксізму-ленінізму бачыць моладзь рэспублікі мэту і сэнс свайго жыцця, сваё галоўнае прызначэнне.

БУДНІ СУРОВАГА ЧАСУ

ПАСТКА ДЛЯ ЗДРАДНІКА

Падрыўнікі Васіль Рагалік, Уладзімір Шмат і Аляксандр Разванаў прыйшлі з чыгункі зносны і стомленыя. Не паспеў камандзір групы Іван Цэлікаў спытаць пра навіны, як Уладзімір пачаў ляцаць:

— Ты разумеш, Іван, гэты нягоднік зняў міну. Трэба ж, га? Двое сутак моклі пад дажджом, зручнага выпадку чакалі, паставілі, нарэшце, і тут на табе...

Цэлікаў зразумеў, што размова ішла пра здрадніка — сапёра Канаваленку, які перайшоў на бок немцаў і цяпер спецыялізаваўся на зняцці партызанскіх мін.

— Ён і ў нашых суседзях, з атрада «За Радзіму», дзве міны зняў, — заўважыў Рагалік.

— Я яго ўзарву... Перахітру, — рашуча заявіў Уладзімір Шмат.

...Да чыгункі падышлі завіда і пачалі чакаць ночы. Дождж быццам праз густое сіта, не перастаючы, паліваў усё навокал. Калі сцягнула, Цэлікаў сказаў:

— Я з Уладзімірам іду на рэйкі, астатнія — у прыкрыццё.

Падыўшыся на насып, Цэлікаў разгроб гравій і невялікай рыдлёўкай пачаў рабіць падкоп пад шпалай. Выкапаную зямлю ён ссыпаў у мяшок. Калі падкоп быў гатовы, Уладзімір паклаў на дно ямы толавыя шашкі сапраўднай міны і праз чакуну ўрываўніцка прадзеў шпатаг.

— Устаўляй падманную, — шэптам сказаў ён камандзіру, — толькі да канца не апускай.

Усярэдзіне падкопа, паміж мінай сапраўднай і мінай падманнай, утварылася невялікая прастора. Вось тут і патрабаваліся вытрымка і спакой падрыўніка. Найменшая неасцярожнасць магла быць пагібельнай.

— Цяпер апускай скры-

начку да канца, — шапнуў Уладзімір Цэлікаву.

Месца сваёй работы замаскрытавалі неахайна, каб патруль адразу заўважыў міну.

Спускаячыся з насыпу, Цэлікаў склаў далоні і паднёс іх да вуснаў. У цемры ночы пачуўся крык «савы». Гэта ўмоўны сігнал тым, хто знаходзіўся ў прыкрыцці: «Усё ў парадку, можна адыходзіць».

Усёй групай сабраліся пад разгалістай елкай. Але і тут не было ратунку ад дажджу. Цэлікаў вырашыў не чакаць выніку мініравання, а ісці на хутар, што знаходзіўся сярод густога лесу. Хутар быў усяго за некалькі кіламетраў ад чыгункі, і калі здраднік пападецца на прынаду, то рэха выбуху данясецца і туды.

Удзень дождж перастаў, і праз рваныя хмары праглянула сонца. У хлест, дзе на свежым сене спалі падрыўнікі, улег Разванаў, які стаяў на варце, і гучна крыкнуў:

— Браткі, рванула! Вось толькі што сваімі вушамі чуў.

Пасланы Цэлікавым на станцыю гаспадар хутара вечарам прыйшоў дамоў і раскажаў, што на чыгунцы падарваўся здраднік, які здымаў партызанскія міны. Немцы сабралі яго па кавалках і там жа ў кювеце закапалі.

— Сабаку — сабачая смерць, — выслушаўшы расказ гаспадара хутара, заключылі партызаны.

ЧАРПАК

Наш атрад мяняў месца стаянкі — мы выходзілі на больш апэратыўны прастор — бліжэй да гарнізонаў і камунікацый ворага. У штабе атрада распрацавалі маршруты перамяшчэння, і кожная рота самастойна выступала ў паход.

Нам выпаў самы складаны маршрут. Трэба было незаўважна абысці некалькі варожых гарнізонаў і перай-

сці чыгунку. Камандзір роты Сцяпан Качановіч загадаў:

— Нічога такога, што можа бразгаць, з сабой не браць!

Але на маршы выявілася, што з павозкі повара Івана Крыскаўца, як ні абкладваў ён катлы і вёдры сенам, усё роўна чулася бразганне. Асабліва надакучыў медны чарпак. Нарэшце Крыскавец не вытрымаў, дастаў яго і панёс у руках.

На другую ноч падышлі да чыгункі. Камандзір роты выслаў наперад разведку, а астатнім загадаў быць гатовымі кінуцца праз насып. Група тылавой аховы наглядала за кухоннай павозкай Крыскаўца, і каб конь не стукнуў падковамі на рэйках, яму на капыты абуні ланці.

Неўзабаве прыйшлі разведчыкі і далажылі, што на участку пераходу немцаў няма. Партызаны імгненна перамахнулі цераз чыгунку, і небяспека засталася заду.

Раніцай на прывале ўсе ўбачылі, што ў Крыскаўца няма чарпака. Яго пачалі дакараць, гаворачы, што па знойдзенаму чарпаку гітлераўцы могуць напаці на след роты. На пытанні Крыскавец не адказаў, а толькі адмахваўся ды загадкава ўсміхаўся. Раптам з боку чыгункі, адтуль, дзе рота зрабіла начны пераход, пачуўся моцны выбух. Гэта насьцярожыла партызан. Каб засцерагчы роту ад раптоўнага нападу, Сцяпан Качановіч паслаў разведчыкаў па пройдзенаму ночку маршруту і загадаў за адным разам пашукаць згублены чарпак.

Разведчыкі вярнуліся апоўдні. Яны падышлі да Крыскаўца і, усміхаючыся, пачалі паціскаць яму руку. Выявілася, што ў час пераходу цераз чыгунку повар закатаў пад рэйку надакучыўшы чарпак. Раніцай немцы выявілі ўзрыхлены на палатне пясок і вырашылі, што тут закладзена міна. Яны доўга корпаліся пад рэйкай, пакуль не ўбачылі ў пяску кавалак бліскучай медзі. Выначыўшы, што гэта чарговая «міна-сьюрпрыз», яны вырашылі: лепш узарваць пуць самім, чым загінуць пры размініраванні. Не было канца іх шаленству, калі, узарваўшы добры кавалак рэйкі, замест «міны-сьюрпрызу» яны ўбачылі пагнуты медны чарпак.

Леанід СКІБЕНКА, былы партызан атрада імя Калініна Пінскага злучэння.

«Ветэраны».

Фота В. ЧАПЛІНСКАГА.

У мінулым годзе на старонках «Голасу Радзімы» друкавалася дакументальная аповесць беларускіх пісьменнікаў А. Адамовіча, Я. Брыля, У. Калесніка «Я — з вогненнай вёскі». Пасля яе апублікавання ў рэдакцыю пачалі прыходзіць ад землякоў з-за мяжы ўсхваляваныя водгукі. На прайшоўшай нядаўна ў Мінску ўсесаюзнай нарадзе пісьменнікаў і крытыкаў Канстанцін Сіманаў назваў кнігу беларускіх пісьменнікаў хвалюючым чалавечым дакументам, а працу яе аўтараў — пісьменніцкім подзвігам. Водгукі на аповесць з'явіліся ў беларускім і саюзным друку. Сёння мы змяшчаем артыкул беларускага пісьменніка Міколы Лобана і перадрукоўваем з «Літаратурнай газеты» артыкул украінскага пісьменніка Алеся Ганчара. З наступнага нумара мы пачынаем друкаваць новыя раздзелы з аповесці «Я — з вогненнай вёскі», змешчаныя ў часопісе «Малодосць».

КАБ НАШЧАДКІ ПАМ'ЯТАЛІ

Калі б у мяне запыталі, што з літаратурных з'яў мінулага года звярнула на сябе маю асаблівую ўвагу, то я, не задумваючыся, адказаў бы: «Я — з вогненнай» Алеся Адамовіча, Янкі Брыля і Уладзіміра Калесніка. Чым? Вялікай гуманістычнай накіраванасцю пацуюцца.

Кніга «Я — з вогненнай вёскі» — з'ява ўнікальная, беспрэцэдэнтная. Гэта само жыццё, яго крык. Напісанню кнігі папярэднічаў глыбокі роздум аб трагічнасці падзей, якія мінуліся, але ніколі не забудуцца.

Тры гады беларуская зямля была пад пятою фашысцкіх акупантаў, тры гады яны тапталі нашы палі, палілі і руйнавалі нашы гарады і вёскі, забівалі ўсіх — мужчын і жанчын, маладых і старых. Па ўсім свеце разнеслася вестка аб трагічнай гібелі французскай вёскі Арадур — у нас было каля сямісот Арадураў, Хатыней і Лідзіц.

У чэрвеньскім нумары часопіса «Малодосць» за 1971 год у нарысе «Памяць» тры пісьменнікі «заявілі аб сваім намеры стварыць кнігу пра беларускія Хатыні, асноўным зместам якой будзе дакладна запісаная» расказы «тых людзей, што нейкім чынам ацалелі ад фашысцкага расстрэлу ці не былі спалены жыўцом». Пісьменнікі аб'ездзілі сотні спаленых вёсак, знайшлі тых лічаных людзей, на чых вацах тварылася жудасная трагедыя, якія не проста бачылі ці чулі, як усё адбывалася, а самі былі сярод тых, каго забілі, каго палілі.

Адзін маленькі ўрывацка з расказанага Аленай Халімонаўнай Бандарчук.

«...Дагналі мяне на сваім агародзе. А прыехалі яны даражэнькія мае, гадын у адзінаццаць. У мяне было дзіця маленькае, хлопчык быў. Яно сабе спіць, а дзяўчынка большая глядзела яго. Я хацела малое грудзмі пакарміць. Потым хапіла дзіця і пабегла. Іду я, а тут суседка мая са сваім свёкрам едзе і крычыць да мяне: «Алена! Алена!» А ўжо немцы едуць, машыны гудуць. Пачалі людзі бегчы, і я іду, бачу ў канцы сцяга загарэлая хата. Я пабегла туды, і свёкар мой за мною. А дзеці мае большыя дома былі. Іду я, а машынка такая шэранькая ідзе, і ў ёй два немцы ў чорных

шапках сядзяць. Каля дуба яны завярнуліся, уехалі ў вёску, спыніліся і пабеглі. Потым бачу я — на кагосьці яны вінтоўкі панастаўлялі. Дык я і закрычала:

— Стась, б'юць!..

А мае дзеткі маленькія ўсе ка мне. У мяне хлопчык быў адзін паўгода, а другі гады тры, і яшчэ суседні адзін, і я з ім паўзу, а потым як азірнулася, дык немцы ідуць за мною. Вінтоўкі панастаўлялі, ідуць, ідуць... Хацелася мне ў каноплі дапаўзіць. А кулі свішчуць сюды-туды, сюды-туды... Хлопчык мой упаў і крычыць:

— Ах, мамо, мамо, вонь у вас кроў!..

І я ўжо бачу, што ляжу ў пяску, і ў роце ў мяне пяску багата, а потым бачу, што хлопчыка ранілі, і шапачка ў яго зляцела. І бачу я, што ён красенькі быў, а ўжо яго губачкі жоўтыя-жоўтыя і гаварыць не можа. А меншы, як я з ім упала, дык пачула, як у грудках у яго захрапло. Храпянула і — усё. Ужо і нямашака яго».

Гэта не самы яркі са шматлікіх расказаў, змешчаных у кнізе, гэта адзін з самых кароткіх. Усе расказы запісаны на магнітафоннай стужцы і пераведзены на старонкі часопіса без якіх бы там ні было паправак, найстражэйшым чынам захавана, вытрымана сапраўднасць дакумента з усімі яго моўнымі нязграбнасцямі і недакладнасцямі. Вось гэта непасрэднасць дакумента, бадай, самая каштоўная якасць кнігі. Яна мае вялікую сілу пераканання, а некранутасць думак і пацуюцца робіць голас расказчыка жывым, яго быццам чуеш, ён як бы гучыць у самым тэксце.

Час у 30 год аддзяляе падзеі ад іх узгаўлення ў кнізе, але яны на дзіва чыстай здаецца іх памяць, ніякага напластавання падзей пазнейшага жыцця, нішто не засланяе, не згладжвае сілы перажывання трагічных хвілін.

Пісьменнікам Алесем Адамовічам, Янкам Брылем і Уладзімірам Калеснікам створана кніга, якая адначасова з'яўляецца і помнікам ахвярам фашысцкага злачынства і вялікім папярэджаннем нашчадкам.

Мікола ЛОБАН.

ГОЛОСА ОГНЕННЫХ ДЕРЕВЕНЬ

В свое время мир был потрясен трагедией чешского Лидице, французского Орадура. Потом люди узнали о подобной же участи, постигшей белорусское село Хатынь. Более шестисот Хатыней было сметено с лица земли в одной лишь Белоруссии, в этой героической партизанской республике. Население во время карательных экспедиций уничтожалось поголовно, тотально, гитлеровские палачи тщательно заботились о том, чтобы не осталось свидетелей злодеяний. Из огня, из кровавого кошмара фашистской войны спаслись единицы, спаслись буквально чудом. Осталось мало и с каждым годом становится все меньше этих людей, избежавших уничтожения, тех, кто по горькому праву очевидца может сказать: «Я тоже из огненной деревни...»

Чаще всего это женщины или те, что во время трагедии были еще детьми, малолетками. Можно лишь пожалеть, что никому раньше не пришла в голову мысль записать бесценные свидетельства каждого, кому суждено было спастись. Теперь, спустя три десятилетия, это сделано: труд этот взяли на себя белорусские писатели Алесь Адамо-

вич, Янка Брыль и Владимир Колесник. Глубокого уважения заслуживает их труд, продиктованный сыновним долгом, чувством гражданской и человеческой ответственности. Четыре года работали они над произведением, журнальный вариант которого уже опубликован. Вскоре оно выйдет и в виде книги, отдельным изданием. Перед нами — волнующий, строго документированный репортаж, коллективная повесть, состоящая главным образом из рассказов людей, переживших трагедию оккупации, прошедших все круги фашистского ада на истерзанной белорусской земле.

Втроем — Адамович, Брыль и Колесник — они, чтобы реализовать свой замысел, исколесили на «газике» всю республику, в разных местах разыскивая оставшихся в живых очевидцев, дословно записывали их рассказы на магнитофонную ленту, изучали архивы — проделали огромную работу, которой поистине нет цены.

Так возникло это произведение, насыщенное уникальным фактическим материалом.

Слово предоставлено самим очевидцам, чья память до мельчайших подробностей со-

хранила сцены чудовищной акции, навсегда запечатлела ужас фашистской расправы, массовое изуверское истребление мирных, ни в чем не повинных женщин, стариков, детей. Свидетельствуют те, у кого по сей день стоят в ушах крики и стоны раненых, вопли заживо сжигаемых, охваченных пламенем людей. Чуть ли не каждый из рассказчиков сам был расстрелян, задыхался от дыма в пылающей, битком набитой людьми хате, выбирался из-под кучи трупов, разнесенных гранатой родных и близких, уползал на болота, еще не веря, что остался в живых.

Прямо скажем: нелегкое дело читать эту тягостную исповедь уцелевших жертв. Сами авторы признаются, как тяжело им было слушать тех, кого они записывали. Становишься как бы свидетелем происходящего.

Здесь память людская смотрит действительно в «упор» и словно приближает те жуткие события, дает их «крупным планом», поэтому и «рассказы эти не только убеждают, они звучат временами прямо невыносимо». И это правда, читатель зачастую испытывает такое же ощущение. Авторы, однако, заметили, что сами рас-

сказчики, повествуя для записи, остаются почти спокойны, народная речь их звучит «эпически» — ведь столько времени прошло с тех пор, и все, что они пережили, кажется, будто происходило не с ними — разве же такое под силу выдержать человеку?

«Я думаю, — рассказывает Анна Иосифовна Гошка, — что уже весь свет — нигде на свете никого нема. И видно было, как поселок горел. Дак думалось, что уже все...» А женщина из другой деревни — Алена Ильинична Батура вторит ей: «Я думала, что я уже осталась на свете одна. Конеч свету, а я одна, что я буду одна делать? Мне страшно уже одной жить... Я думаю, что и во всех деревнях так, и уже конец свету, и больше народу не будет».

Ведь то, что творилось вокруг, что совершали эти человекоподобные существа в касках, с черепами на груди, было настолько дико, чуждо, чудовищно, что это нельзя было ничем объяснить, такое не укладывалось в нормальное человеческое сознание. Жителям этих, наперед уже обреченных, сел не предьявлялось никаких обвинений, от них ничего не требовалось, не выгоняли их на работы, не отбирали на каторгу в рейх. Их просто оцепляли, сгоняли в дома, потом поджигали. В ином месте — собирали у силосных ям, отчитывали партиями, заставляли раздеться донага, чтобы не пропала нужная армия фюрера одежда... Порой гитлеровцы со сворой своих приспешников приезжали в село еще накануне вечером, ночевали у этих людей, ужинали у их стола, забавлялись, шутили с их ребятишками... А наутро начиналось истребление, и озверевшие садисты уже хватили своих вчерашних хозяев, скручивали головы их ребятишкам.

Сжимается сердце, когда читаешь об истреблении детей. Уж их-то никак нельзя было заподозрить в сообщничестве с партизанами, уж, казалось бы, даже и у отъявленного бандита должна была содрогнуться рука, когда перед ним появлялось дитя с чистыми, невинными глазами, когда четырехлетняя девочка, интуитивно учуяв беду и пытаясь как-то убаюкать этого страшного дядю, неосознанно зывая к его милосердию, начинала песенку ему петь своим детским, хрупким голоском.

«— Дяди, не берите меня с бабулей, я вам спою ту песенку, которая «Посою гурочки»... Она спела им, стоячи на подоконнике, а они ее забрали и застрелили...»

Снова же для карателей важно было не оставлять свидетелей, не оставлять и детских глаз, которые это видели, голосов, которые могли потом это рассказать. Не пытались убийцы даже для видимости в чем-то разбираться, кого-то допрашивать, уличать, отделять «виновных» от «невиновных». Это было не нужно, противоречило самой задаче — уничтожить, истребить весь народ, включая и его самые нежные ростки, потому что только это отвечало замыслам верховного маньяка и его сподручных. Замысел состоял в том, чтобы создать здесь «зону пустыни», искоренить этот биологический вид (по расистским понятиям — «неполноценный»), уничтожить живую силу, «биологический потенциал» народа, который является лишь помехой для расы «сверхчеловеков».

Сверхпалачи, сверхчудовища, зверствами они обозначили свой путь повсюду. Их жертвы не подлежали никакой дифференциации, не делалось тут различия ни по возрастному, ни по национальному, ни по какому-либо иному признаку: уничтожались подряд белорусы, русские, украинцы, евреи, поляки.

Отвечая на вопрос о причинах расправы, один из уцелевших акцентирует внимание именно на этом.

«— Причина была, я думаю, только та, что мы советские люди...»

В самом деле, чем же иначе объяснить? Даже на грани смерти один из тех, кого сейчас будут расстреливать, пытается как-то понять действия этих душегубов, он спрашивает их, недоумевая:

«— Вы люди или какие-то... звери, или кто вы такие? За что вы нас стреляете? Ну, я партизан, меня стреляйте. Но зачем вы грудного ребенка будете расстреливать? Зачем старика, который едва ходит? Кто вы такие?..»

Ведь он мыслит сообразно человеческим нормам, мыслит как человек цивилизованный, для которого существует понятие справедливости, чувство сострадания, ему трудно понять этих взбесившихся фашистских роботов, для него они почти загадка: «Кто вы такие?»

Фашизм — имя этому злу, истерзанному народу, запятнанному себя тягчайшими преступлениями века. Действия этих палачей характерны тем, что они часто совершались даже не в приступе ярости, карательского психоза, они превращались в привычное дело, занятие, потому что ответственность с убийц была снята заранее, их поступки были запланированы сверху, проводились по холодному расчету, методично, железной рукой. Новые факты еще раз подтверждают: на белорусской земле, как и в других местах, не просто свирепствовал разбой — здесь планомерно проводилась политика фашистского геноцида, здесь начиналось и отработывалось в систему то, что было уготовано всем народам, всему человечеству.

Бережно сохранив рассказы очевидцев, их индивидуальные, неповторимые интонации, самой правдой этих живых, несожженных голосов, которых каратели не успели сжечь, удушить, книга передает нам глубину народной трагедии, с неожиданной стороны освещает то, что, казалось, уже было известно из других источников. Нет, никого не повторяют эти безыскусные, бесхитростные голоса, эти коллективные народные речитативы, говорящая совесть людей, которые, кажется, озачены только одним — засвидетельствовать перед потомками, донести до их сознания истинность того, что происходило среди лесов и болот Белоруссии, когда там хозяйничал оккупант, когда возмездие еще не наступило.

Не раз читатель остановится, чтобы вдуматься, осмыслить происшедшее, и еще в более углубленном свете предстанет перед ним благородная миссия нашей армии, подвиг советского воина — солдата и партизана, принесшего спасение миллионам людей, свершившим свой праведный суд над фашистскими выродками.

Хотелось бы, чтобы как можно большее число людей прочитало эту нелегкую книгу. Многие скажут она и тем, кто прошел войну, и людям молодым, кто, к счастью, не видел войны, однако должен знать о ней все, чтобы и мыслью, и эмоционально приобщиться к тому, что перенес народ и во имя чего советские люди не щадили себя. Хотелось бы, чтобы и там, на Западе, где так часто стараются приуменьшить размеры фашистских злодеяний, где на людей доверчивых обрушиваются потоки всякого рода «исследований» и «мемуаров», пытающихся обелить то, что обелить невозможно, — надо, чтобы и там знали правду того времени, правду, необходимую для всех нас. Ведь угроза была всеобщей, и лишь благодаря усилиям народов, и прежде всего подвигу советских людей, другие не увидели над собой того зловещего зарева, которое вставало над многострадальными белорусскими вёсками.

Сам нравственный человеческий долг повелевает каждому из нас прислушаться к тому, что через многие годы пронесла, сохранила стойкая память народная. Сохранила настоящему — в урок, будущему — в предостережение.

Олесь ГОНЧАР.

ЛЮБОЎ І ПРЫЗВАННЕ

ТАМАРЫ НІЖНІКАВАЙ — 50 ГОД

«Чароўная флейта» — так называў нехта голас Тамары Ніжнікавай. Вызначэнне вобразнае, але не зусім дакладнае. Яркі, звонкі, вельмі рухомы голас, якому даступны самыя складаныя тэхнічныя прыёмы, — сапраўды, як флейта. Аднак да гэтага неабходна дадаць і тое, што ад рознівае яго ад інструмента; цеплыня, шчырасць.

За чвэрць стагоддзя творчай работы ў Вялікім тэатры оперы і балета Беларускай ССР Тамара Мікалаеўна спела каля трыццаці партый.

...Яшчэ школьніцай, у Куйбышаве, Тамара Ніжнікава пачала займацца музыкой, скончыла музычную школу па класу фартэпіяна, спявала ў мастацкай самадзейнасці. У цяжкім 1943-м яна прыехала ў Маскву, каб вучыцца вакалу. Яе педагогам была Марыя Уладзімірава, вядомы прафесар-вакаліст.

Я помню яе дэбют на сцэне нашага тэатра. Тамара Ніжнікава спела партыю Разіны і адразу пакарыла мінскага слухача. Было гэта ў 1949 годзе.

Яна пачала з Разіны. Потым была вельмі цікавая работа над партыяй Ганны ў оперы «Страшны двор» Манюшкі, спектаклі, пастаўленым ўпершыню на савецкай сцэне оперным тэатрам Беларусі.

Тамара Ніжнікава — актрыса вялікага творчага дыяпазону. Ужо адзін толькі пералік роляў можа пацвердзіць гэта: Джылда ў «Рыгалета» Вердзі, Лакмэ з аднайменнай оперы Дэліба, Лейла і Мі-

каэла ў «Шукальніках жэмчугу» і «Карман» Бізе, Манон і Сафі ў операх Масне «Манон» і «Вертэр», Валхва ў «Садко» і Марфа ў «Царскай нявесце» Рымскага-Корсакава, Антаніда ў «Іване Сусаніне» Глінкі.

Цікавыя работы Тамары Ніжнікавай у беларускім оперным рэпертуары. Марфа ў «Алесі» Я. Цікоцкага — юная партызанка, смелая і мужная. Студэнтка Ірына ў «Калючай ружы» Ю. Семянякі — мілая і абаяльная. Баба-лапатуха ў оперы «Міхась Падгорны» Я. Цікоцкага — сапраўды народны характар, нібы выхалены з самога жыцця. Марынка ў аднайменнай дзіцячай оперы Р. Пукста. Кампазітар пісаў вобраз беларускай піянеркі, разлічваючы на вакальны і сцэнічны талент Тамары Ніжнікавай. У 1955 годзе «Марынка» была пастаўлена на сцэне нашага опернага тэатра.

Опернай сцэнай не абмяжоўваецца круг музычных інтарэсаў спявачкі. У яе вялікі і разнастайны канцэртны рэпертуар. Побач з камернымі творамі класічнай і сучаснай музыкі яна спявае рамансы і песні савецкіх кампазітараў. Беларуская песня займае адно з ганаровых месцаў у яе рэпертуары.

З канцэртамі Тамара Ніжнікава пабывала ў многіх гарадах краіны, выступала ў Венгрыі, Балгарыі, Польшчы, Чэхаславакіі, Румыніі, ГДР, Фінляндыі, Швецыі, Канадзе, Манголіі.

Усё яе жыццё — у музыцы. Але жж-

цё ў музыцы — гэта не толькі сцэна. Артыстка праводзіць вялікую грамадскую работу. Яна актыўны член шэрагу мастацкіх саветаў, камісій, ЦК прафсаюза работнікаў культуры, член партыйнага бюро тэатра. У Белдзяржкансерваторыі, дзе дацэнт Т. Ніжнікава вядзе клас вакалу, у яе свае радасці і клопаты. Выхаванцы Тамары Мікалаеўны працуюць у оперным тэатры, у Рускім хоры А. Швейнікава, выкладаюць у Маладзечанскім музычным вучылішчы.

Яе заслугі ў савецкім мастацтве адначасна званнем народнай артысткі Савецкага Саюза. Гэта высокае званне Тамара Ніжнікава нясе як вялікая працаўніца. Талент свой і працу артыстка аддае свайму народу.

А. РАКАВА.

ЛЮБІЯ СЭРЦУ МЯСЦІНЫ

У ТАЛАШОВЫХ НАВАСЁЛКАХ

Цяжка знайсці ў нашай рэспубліцы чалавека, які б не ведаў імя слаўтага дзеда Талаша, беларускага партызана, Удзельніка дзвюх войнаў — грамадзянскай і Вялікай Айчыннай. Шмат на яго баявым рахунку гераічных подзвігаў. Многія з іх ужо даўно сталі легендамі. Ды і ўсё доўгае Талашова жыццё (1844—1946) — легенда. Калі Васілю Ісакавічу было 75, ён узяў у рукі зброю і пайшоў абараняць маладую Савецкую рэспубліку. У свае сто ён зноў сярод народных месціўцаў, пасліна дапамагае ў барацьбе з гітлераўцамі: збірае зброю, выступае перад насельніцтвам, дае партызанскім камандзірам парады, як нішчыць акупантаў.

Змаганне дзеда Талаша у гады грамадзянскай вайны знайшло адлюстраванне ў слаўтай апавесці Якуба Коласа «Дрыгва», якую народны паэт Беларусі напісаў у 1934 годзе. У гэтым хваляючым творы амаль усё дакументальнае: героі, падзеі, пейзажы, дарогі, дрэвы. Вось чаму мне захацелася прайсці тымі сцежкамі, па якіх хадзіў калісьці легендарны герой.

З тае пары, як да Петрыкаўскага далучылі частку былога Капаткевіцкага, у раёне раптам стала аж двое Навасёлкаў. Адно побач з Петрыкавамі, да іх рукой падаць. Другія ад раённага цэнтра кіламетраў за сарак. Тутэйшыя жыхары для зручнасці арыентацыі адразу іх размежавалі. Тыя, далёкія, назвалі цэнтральнымі, бо там цэнтр саўгаса, а бліжэйшыя — Талашовымі.

Мне якраз патрэбны Талашовы Навасёлкі. З Петрыкава да іх дванаццаць мінут прыпяццю на «ракеце». Удала патрапіўшы на чарговы рэйс, я сапраўды вельмі хутка апынуўся на прыстані ў Навасёлках.

А вакол, як акінуць вокам, шмат прасторы, святла, сонца. І зусім не адчуваецца таго шарачкаватага каларыту, які гэтак урэзаўся ў памяць з «Дрыгвы»: «Па-над Прыпяццю між лясоў, пясчоў і балот туліцца невялічкая вёсачка, хат так можа на трыццаць ці сарак». Гэта «туліцца» ніяк не стасуецца з сённяш-

німі Навасёлкамі — даволі ладнай і вабнай вёскай. Яна ўся ў абсадах, у векавых дрэвах, што растуць кукімі ўперамежку з грушамі-дзічкамі, якіх чамусьці тут вельмі шмат.

Гэтыя абсады надаюць вёсцы своеасаблівую ўтульнасць. Адметныя Навасёлкі і сваёй забудовай. Тут не ўбачыш звыклый вясковай вуліцы. Хаты ў пераважнай большасці стаяць толькі па адзін бок дарогі і не паблізу ад яе, як звычайна, а дзесьці ў глыбіні пляцоў, вокнамі на Прыпяць.

Вуліца акрэсліваецца толькі ў тым канцы вёскі, дзе на прырэчным пляцы пабудаваны брыгадны клуб. Ад яго маленькія вулічкі разбігаюцца ў розныя бакі: на Прыпяць, на Петрыкаў. Адна кіруе да хаты з круглым дахам. Гэта і ёсць, як нам казалі, хата слаўтага дзеда Талаша. Рупліва дагледжаная, яна прыветна глядзіць сваімі блакітнымі вокнамі на Прыпяць.

Хаце гэтай гадоў пад

пяцьдзесят ці мо крыху болей. Будаваўся да вайны, яшчэ пры старым Талашу. Новы яе гаспадар — самы малодшы Талашоў сын Зміцер.

Мы аглядаем рупліва дагледжаны падворак... Усё тут на сваім месцы. Уздоўж паркана буюе-лапушыцца кукуруза, цягнецца да сонца, падстаўляе яго промяням свае пакацёлкі сланечнік. За некалькі крокаў ад парога — нізкая, з моранага на Прыпяці дуба студня і пры ёй жардзінка, якой цягаюць вадку: перад вокнамі на вуліцу садок.

— А дзе ж тая груша, што хавала хату ад сонцапёку? — пытаюся ў гаспадара.

— Э-э... — адказвае ён, — даўно ўжо няма. Зжыла сваё. Вунь там стаяла, — махае ён на сярэдзіну агародчыка пугаўём, якое немаведама адкуль узялося ў яго руках.

Зміцер Васільевіч запрашае ў хату...

Думалася, гэта будзе звычайнае сялянскае жытло. Але не. Хата мадэрнізавана. Тры ўтульныя пакоі. Ля самага парога гурчыць вялізны, як снежная скала, халадзільнік, скрозь рассунутую шырму ў прырэдны бачны тэлевізар... Хіба толькі сенечкі засталіся такімі, якімі былі пры Талашу. Тут, дарэчы, стаіць і драўляны ложкак, які памятае свайго былога гаспадара. Тут жа яго рыбакоўная сетка і слаўтая Талашова сякера.

Заўважыўшы нашу цікаўнасць да бацькавых рэчаў, Зміцер Васільевіч тлумачыць:

— Шмат было ўсяго, але параздаваў... Той адно просіць, той другое. А калі просіць — значыць, трэба. Талашовы ўзнагароды забраў Мазырскі музей... Там і дзедава шапка-кучумка.

За мужнасці і гераізм у гады грамадзянскай вайны Васіль Ісакавіч быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга. Гэта была на той час (1928 г.) самая высокая ўзнагарода ў нашай краіне. Старонкі жыцця дзеда Талаша ў часе Вялікай Айчыннай, асабліва ў першыя яе месяцы, найменш вядомыя, таму я прашу Зміцера Васільевіча раскажаць, як яны стрэлі акупацыю.

— А так і стрэлі, — гаворыць ён. — Я пасвіў кароў, а бацька дома быў. Наляцелі... Сяло абдымаюць... Людзей сагналі... Забралі і нас з бацькам, заперлі на Курганец, а пасля ў Бяланавічы

павялі. А чаго? Нагаварылі на нас, што перавозілі большавікоў, як адступалі. А хто нагаварыў? Каленікі. Зайздроснікі былі вялікія.

Тады мы — вы, мусіць, пра гэта ведаеце — лёгка выкруціліся. Бацька мой і кажа немцу, што дапытваў: «Панок, я быў камандзірам, ваяваў, але ж я ваяваў не супраць вас. Я ваяваў супраць беларусаў. А яны і вас абязброілі». Сяк-так адкараскаліся. Ці то аднак падаўся гітлераўцам пераканаўчым, ці ў іх былі якія свае разлікі, але бацьку адпусцілі. Ішоў яму тады дзевяноста сёмы год.

У другі раз нас забралі ў 1942-м. Якраз супала — на Муляраўцы станцыю разбілі, а на нас быў данос. Маўляў, з партызанамі водзімся. Бацька і праўда ездзіў у Муляраўку. А чаго прычэпіліся? Без пропуску ездзіў. Ну, і пра ордэн ім сказалі.

Сядзелі мы ў жандармерыі... У Петрыкаве. Білі нас. Моцна. Бізуном, круглым тачкім. Білі, пакуль нашы не выкупілі. Няма папанасілі рыбы, сала...

І тады бацька падумаў: «Два разы ўдалося выкруціцца, а трэцяму не быць. Трасіць вам дамся». Вырашыў ісці да партызанаў. На другі ці на трэці дзень пасля таго, як нас выпусцілі, ён і выправіўся ў дарогу.

— А немцы?

— А што немцы, — адказаў Зміцер Васільевіч. — Бацька мой быў чалавек разважлівы. Ён ніколі і нічога не рабіў, пакуль добра не абдумае. Абдумаў ён і свой адыход. Напісаў на мяне ў паліцыю скаргу, нібыта я яго не гляджу, есці не даю, на голых дошках спаць кладу... Як вы думаеце, — загадкава ўсміхаецца Зміцер Васільевіч, — для чаго ён гэта зрабіў?

Я паціскаю плячыма: хто ж яго ведае.

— А вось для чаго, — працягвае ён. — Заявай гэтай бацька хацеў паказаць, што мы з ім не ладзім, варагуем. І калі што якое, дык ён пра нас нічога не ведае, а мы пра яго. Самі разумеюць, каб менш усякага падазрэння на нас было. Бацька паказаў і нам, як выкруціцца, калі немцы спахопяцца шукаць яго... «Скажыце, — вучыў ён, — пайшоў на Прыпяць венцеры хаджаць і не вярнуўся. А для адводу вачэй да якой-небудзь палонкі [Заканчэнне на 8-й стар.]

«БЕЛАРУСЬФІЛЬМ»

— «БАРАНДАУ»

З грунатам коціцца да рэчкі велізарная бочка, на якой белай фарбай наліпана злавеснае «Ахтунг, мінені!». Рогатамі і ўлюлюканнем праводзяць яе фашысты. Пазней глядач даведаецца, што ў гэту бочку гітлераўцы замуравалі 11-гадовага Барыску, які запусціў камень у збойцу сваёй маці.

Хлопчыка выратавалі савецкія воіны. Ён стаў сынам палка, санітарам, дапамог захаваць жыццё дзевяткам раненых савецкіх і чэшскіх салдат.

Прачытаўшы сцэнарый фільма «Маленькі сержант», напісаны Юрыем Якаўлевым і яго чэхаславацкім налегам Людвікам Томанам, кінарэжысёр Л. Голуб ужо не мог забыць аб беларускім хлопчыку, для якога савецкія і чэхаславацкія воіны сталі братамі, а чэшская жанчына — маці. Эскізы, накіды былі зроблены задоўга да афіцыйнага зацвярджэння сцэнарыя.

Пасля доўгіх пошукаў і многіх спроб знойдзён, нарэшце, выканаўца галоўнай ролі Барыскі — гродзенскі школьнік Валлянцін Клімяноў. Падбіраюцца актёры на іншыя ролі. Выбраны месцы для натуральных здымак у нашай рэспубліцы, у Карпатах і ў ЧССР.

— Мы хочам у гэтай стужцы яшчэ раз паказаць, колькі гора і слёз нясе людзям, асабліва дзецям, вайна, — гаворыць рэжысёр. — Ніколі не забуду твары змучаных голадам і горам дзяцей, якія ўпершыню за доўгія гады асвятляліся ўсмішкай. Мне пашчасціла бачыць парад беларускіх партызан у вызваленым Мінску. Была ў гэтага парада непаўторная, кранаючая да слёз асабліваасць: побач з дарослымі ірочылі хлопчыкі і дзяўчынкі.

Пастаноўку кіраціны «Маленькі сержант» ажыццяўляюць студыі «Беларусьфільм» і «Барандау». Сваю работу беларускія і чэхаславацкія кінематографісты прывітаюць 30-гадзю Перамогі над фашысцкай Германіяй.

ВЫСТАВКА самадзейнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва была наладжана ў Калінкавіцкім доме культуры.

У вёсках раёна нямаюць таленавітых майстроў. Марыя Стома з вёскі Вялікія Айцюкі прадставіла на выставку прыгожы дамацканы дыван. Выдатнае майстэрства інкрустацыі прадэманстравалі трактарыст калгаса імя Фрунзе Мікалай Вішняк.

Шматлікія наведвальнікі пазнаёміліся з цікавымі работамі народных умельцаў — інкрустацыяй, разбой па дрэве, ткацтвам, вышыўкай і іншымі.

ПРЭМ'ЕРАЙ чатырох дакументальных кінастужак, створаных на аматарскіх студыях камбіната сінтэтычнага валакна дома культуры чыгуначнікаў і гарадскога фотакінаклуба «Вясёлка», адкрыўся ў Магілёве кінатэатр аматарскіх фільмаў.

Яго нараджэнне вылікана ростам папулярнасці аматарскага кінамастацтва, павышэннем якасці ствараемых фільмаў. Цяпер у вобласці працуюць 19 студый, якія аб'ядноўваюць каля 250 энтузіястаў. Толькі за апошнія чатыры гады яны знялі 103 фільмы.

У ВЕСЦЫ Вусце Чэрыкаўскага раёна адкрылася музычная школа, у якой дзеці хлеба-робаў пачалі вучыцца іграць на фартэпіяна, баяне і іншых інструментах.

У школе ўжо адбыўся першы конкурс на лепшае выкананне музычных твораў. Пераможцамі сталі: сярод баяністаў — Вася Быкаў, сярод піяністаў — Лена Кадзеля.

ПАЛАЦ культуры Мінскага трактарнага завода арганізаваў для моладзі, якая жыве ў інтэрнатах, музычны лекторы. Заняткі праводзіць артысты канцэртна-лекцыйнага бюро Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Мэта лекторыя — больш поўна азнаёміць рабочую моладзь з беларускай музыкай, гісторыяй, з кампазітарамі і выканаўцамі.

Дзед ТАЛАШ і Якуб КОЛАС.

СЕЛЬСКИ МАСТАК

Міхаіла Засінца цяпер ведаюць як таленавітага самадзейнага мастака. Яго работы дэманстраваліся на абласных, рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках самадзейнага выяўленчага мастацтва. А займацца маляваннем Засінец стаў нядаўна.

Пасля заканчэння школы працаваў у Скарадзянскай МТС памочнікам камбайнера. Падабалася яму гэта справа, пайшоў вучыцца ў школу механізацыі сельскай гаспадаркі. Стаў камбайнерам. Любіў ён тэхніку, любіў зямлю, на якой жылі і працавалі яго дзед і бацька. Любаваўся неабсяжнымі прасторамі палёў, дзе сцяной стаялі жоўта-ружовыя масівы жыта, пшаніцы, ячменю.

Засінец заваяваў аўтарытэт у саўгасе. Яго фотакартка заўсёды красавалася на Дошчы гонару. Але вясной 1966 года здарылася бяда. Ён атрымаў траўму пазваночніка і на ўсё жыццё застаўся прыкаваным да ложка. Больш чым год ляжаў нерухомы. Разгубіўся зусім, быў у роспачы.

Праз некаторы час рэдактар раённай газеты прапанаваў супрацоўніцтва ў газеце. Міхаіл Мікалаевіч з радасцю згадзіўся. Глыбей унікаючы ў жыццё аднавяскоўцаў, Засінец нярэдка прыгадваў дзяцінства, школьныя гады сваіх

равеснікаў. Усплыло даўняе жаданне маляваць — некалі ж нядражна атрымлівалася. Заўсёды быў нязменным мастаком школьнай насценнай газеты.

І вось, прыкаваны да ложка, Міхаіл Мікалаевіч узяўся за аловак і пэндзаль. Спачатку не вельмі добра атрымлівалася. Звярнуўся за парадаў у рэдакцыю часопіса «Огонек». Там паралілі па ступіцы ва Усесаюзны ўніверсітэт мастацтваў імя Крупскай. Заняткі дапамаглі авалодаць тэхнікай малюнка, жывапісу, навучылі разумець выяўленчае мастацтва.

Больш сямі гадоў Міхаіл Засінец займаецца жывапісам. Ён стварыў каля ста работ. Пачаў удзельнічаць у раённых выстаўках, затым у абласных. У пачатку 1974 года яго карціны «Уборка сена», «Юнацтва», «Была вайна» дэманстраваліся на Рэспубліканскай выстаўцы самадзейнага мастацтва «Слава працы». Яны прыцягвалі ўвагу гледачоў сваёй непасрэднасцю, шчырасцю, своеасаблівым бачаннем. У «Юнацтва» мастак закрэпае складаную праблему выбару працоўнага шляху і разам з героем сваёй карціны разважае над гэтым. Засінец выбраў найбольш простую форму мастацкага выканання і з усёй адкрытасцю даносіць да гледача свае думкі.

Вельмі цікавай атрымалася карціна «Была вайна». У чорных воблаках, навіслых над зямлёй, у абліччы жанчыны, якая праводзіць позіркам адыходзячых на фронт чырвонаармейцаў, перадаецца трагізм вайны. Мастак у гэтым палатне дабіўся выразнасці і глыбокай жыццёвай праўдзівасці.

Некалькі работ Міхаіла Засінца дэманстраваліся на Усесаюзнай выстаўцы самадзейнага выяўленчага мастацтва ў Маскве. Творы былі высока ацэнены журы выстаўкі, і неўзабаве Міхаіл Мікалаевіч атрымаў два дыпламы і граматы. Акрамя таго, яго карціны «Уборка сена», «Юнацтва» былі ўключаны ў экспазіцыю перасоўнай выстаўкі для дэманстрацыі ў Польшчы, Чэхаславакіі, ГДР і ФРГ. Работа «Была вайна» ў ліку іншых твораў самадзейнага мастакоў саюза падарожнічае па сталіцах саюзных рэспублік і гарадах Урала, Сібіры і Далёкага Усходу.

Не думаў М. Засінец, калі па-сапраўднаму ўзяўся за пэндзаль, што дасягне такога поспеху. Якіх толькі цяжкасцей не прыходзілі пераадоляць, каб працаваць у ложку над мастацкім творам. І нельга адысці ад яго, каб паглядзець з боку... Але тут вялікую падтрымку аказваюць яму жонка Надзежда Міхаілаўна і сын Валянцін. Яны дапамагаюць і падрамаць яго палатном, загрунтаваць.

Тыповыя вобразы працоўнікаў палёў мастак заўсёды піша «з натуры» — аднавяскоўцы часта да яго заходзяць. Стварыў ён і цікавыя пейзажныя работы, у якіх адлюстроўвае непаўторную прыгажосць роднага краю, раскрывае сваю безгранічную любоў да прыроды.

Не, не разгубіўся чалавек, не аказаўся за бортам жыцця. Упартай працай, штодзённымі пошукамі ён імкнецца ў мастацкіх вобразах данесці да людзей сваё душэўнае гарэнне.

Р. ШАУРА.

У пяці сярэдніх школах Гомеля, размешчаных на буйных транспартных магістралях, створаны атрады юных інспектараў руху. У гадзіны «пік» яны наладжваюць бяспечны пераход школьнікаў праз вуліцу. Цяпер бацькі не праводзяць вучняў малодшых класаў у школу — за іх гэта робяць юныя інспектары. Яны таксама прапагандуюць правілы дарожнага руху сярод школьнікаў. НА ЗДЫМКУ: старшы інструктар Дзяржаўнай аўтаінспекцыі Уладзімір ЛІПСКІ з юнымі інспектарамі СШ № 34 Міхаілам КРАУЦОВЫМ (злева) і Аляксеем ЛОБУДЗЕВЫМ.

Фота Ч. МЕЗІНА.

ЛЮБЫЯ СЭРЦУ МЯСЦІНЫ У ТАЛАШОВЫХ НАВАСЁЛКАХ

(Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.)

падкіньце венцер і сякеру». Мы так і зрабілі. І старасту сказалі. Яму спадабалася гэтая бацькава прыдумка... Супакоіўся ён, але ўсё роўна загадаў, каб у Петрыкаў схадзілі і заявілі, што стары Талаш утапіўся.

Назаўтра я і пайшоў казаць. Дык немец адно паківаў галавой: «Капут, капут». А паліцай адзі, мабыць, з тутэйшых, сядзіць на скрыні і пасміхаецца: «Пакажа ён вам яшчэ, ліха вашай матары, капут». Але не выдаў. — Вы ведаеце, — заключае сваё апавяданне Зміцер Васільевіч, — я і сам зараз здзіўлюся. Яны ж цэлыя патомствы нішчылі, выразалі. А мы неяк выкруціліся. І от зараз жывём.

Зміцер Васільевіч шмат чаго ўзяў ад бацькі: такі ж каржакаваты, прысадысты, за словам у кішэню не палезе. Не-не ды і вырвецца ў яго салёнае слоўца. Але толькі тады, калі пра вайну згадае, калі пра ліхадзеяў гаворка пойдзе.

Зараз у яго шмат клопату, і ён не мае асабліва часу на размовы. Далей я вандрую па Навасёлках адзін, спрабую ўгадаць, дзе і якія адбываліся падзеі з Талашом.

...Вось на гэтым выгане, мабыць, разыгралася першая сутычка Талаша з польскімі жаўнерамі з-за стажка сена.

Ля гэтага камлюкаватага дуба, які памятае вайну з Напалеонам, стары партызан, мусіць, чакаў Мартына Рыля...

Тут, на беразе Прыпяці, у 1933 годзе адбылася першая сустрэча старога партызана з Якубам Коласам.

— А скажы, дзеду, — спытаўся тады ў Талаша незнаёмец, — ці пагадзіўся б ты жыць у іншым месцы, акрамя гэтай вёскі?

Пытанне насцярожыла Васіля Ісакавіча:

— А ці не задумаў ты мяне, чалавеча, некуды звесці? — І тут жа дадаў: — Жыў і жыцьму я тут свой век, як гэты дуб каля Прыпяці.

ПОМНІКІ БЕЛАРУСКОЙ АРХІТЭКТУРЫ

Будаўніцтва з дрэва ў Беларусі, лясным славянскім краі, было спрадвеку вядучай галінай архітэктурнай творчасці народа. З дрэва ў старажытнасці будаваліся не толькі сціплыя сялянскія хаты, але і буйныя крэпасці, замкі, манастыры і храмы. Мураванае дойдства, у сувязі з той значнай ідэалагічнай роллю, якую яно выконвала, аказвала на драўлянае народнае дойдства вялікі ўплыў, асабліва ў культурным будаўніцтве. Гэты ўплыў істотна ўзмацніўся ў XVIII стагоддзі, калі значна пашырыліся маштабы каменнага будаўніцтва ў Беларусі і дасягнуў сваёго росквіту стыль барока ў мураванай прафесійнай архітэктурцы. Пачынаецца творчая перапрацоўка каменных манументальных форм барока, якія ў дрэве набываюць другое жыццё, раскрываюць невядомыя дагэтуль свае каштоўныя мастацкія якасці.

Развіццё барочных форм у Беларусі нельга звязваць толькі з перамогай контррэфармацыі ці з афіцыйнай культурай дваранства. Вялікую жыватворную плынь у гэты кірунак унесла народная творчасць сялянства і гарадскіх рамеснікаў.

Менавіта таму элементы барока былі ўспрыняты народным дойдствам Беларусі і захаваны нават у тыя часы, калі гэты стыль у афіцыйнай архітэктурцы ўжо наступіў месца класіцызму.

Драўляны храм у вёсцы Опаль (Іванаўскі раён) узведзены ў другой палове XVIII стагоддзя. Прататыпам для яго паслужыла трохнефная бізэжавая мураваная базіліка стылю барока. Будынак ураджае сваёй манументальнасцю, лаканізмам архітэктурцы, рытмічнасцю і маштабнасцю, выразнасцю сілуэта, добра знойдзенымі прапарцыянальнымі суадносіннямі. Гэтыя якасці абумовілі мастацкі вобраз помніка, пазбаўленага знешняга дэкору. У процілегласць фасадам, унутры храм вырашан надзвычай багата. Балюстрадыя верхнія галерэі апярэзваюць зал па перыметры. Драўляная скульптура, старажытныя абразы і цікавыя рысы ярусны іканастас узбагачаюць пластыку гэтага збудавання.

НА ЗДЫМКУ: храм у вёсцы Опаль.

Ю. ЯКІМОВІЧ.

ГУМАР

— Скажыце, — пытаецца суддзя ў злодзея, — вы не падумалі, што гэта чужыя грошы?
— Не. Грошы мне здаліся такімі знаёмымі...

Гаспадар лекавага аўтамабіля завязнуў у вялізнай лужыне пры ўездзе ў вёску. Селяніну з трактарам, які выратаваў яго, ён вялікадушна працягнуў дваццаць марак.

— Мне вельмі шкада, але гэта паслужа каштуе сто марак, — сказаў селянін.

— Гэта ўжо занадта! Вы ж выцягнулі маю машыну за дзве минуты, — запярэчыў гаспадар аўтамабіля.

— Гэта так. Але вы не ўлічваеце, колькі я трачу часу, каб не даць лужыне высахнуць.

— Мама, мне вельмі не хо-

чацца ісці ў школу, — гаворыць сын маці.

— Але чаму, дарагі?

— Усе мяне там неавідзяць. Педагагі, вучні, нават гардэробшчыца коса на мяне пазірае.

— Нічога, сыноч, гэта пройдзе. Вазьмі снаданне і адпраўляйся. Урэшце, табе ўжо мінула п'яцьдзесят і ты дырэктар школы!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97,
33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 471.